

HUOM.! Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallennettu kustantajan PDF-versio.

Viittausohje

Zechner, M. & Haasio, A. 2016. Seksuaalisuus sosiaalisesti vetäytyneiden nuorten verkkopuheessa. *Seksologinen aikakauskirja*, 2 (1), 3–16.

URL: http://www.seksologinenseura.fi/tiedostot/SA2_02_ZechnerHaasio_final.pdf

SeAMK Toimisto

PL 412
60101 Seinäjoki

Käyntiosoite:
Kampusranta 11, Frami F
60320 Seinäjoki

puh. 020 124 3000
seamk@seamk.fi

SeAMK

P.O. Box 412, FI-60101 Seinäjoki
Finland

Street address:
Kampusranta 11, Frami F
60320 Seinäjoki

tel. +358 20 124 3000
seamk@seamk.fi

Seksuaalisuus sosiaalisesti vetäytyneiden nuorten verkkopuheessa

ARTIKKELI

Minna Zechner, *YTT, tutkintopäällikkö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu*

Ari Haasio, *FT, yliopettaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu*

Tässä informaatio- ja sosiaalitutkimuksen alueelle asettuvassa artikkelissa analysoidaan seksuaalisuuden käsittelyä sosiaalisesti vetäytyneiden nuorten verkkokeskusteluissa. Nuorten ja aikuisten sosiaalinen vetäytyminen on japanilaisessa yhteiskunnassa määritelty ongelmaksi, jota kutsutaan hikikomori-ilmiöksi. Hikikomori tarkoittaa sulkeutunutta (Krysinska, 2006, 4) tai sisäänpäin kääntynyttä, ja sillä voidaan viitata henkilöön tai oltilaan (Ohashi, 2008, 1). Japanilaisissa kulttuurituotteissa, animessa (animaatio) ja mangassa (sarjakuva), hikikomori-ilmiöön liitetään myös myönteisiä puolia, esimerkiksi että se haastaa japanilaisia velvollisuuteen, työhön ja maskuliinisuuteen keskittyviä perinteisiä arvoja (Heinze ja Thomas, 2014). Hikikomori-ilmiö on saman tyyppinen kuin suomalaisessa yhteiskunnassa tunnettu kulttuurinen stereotypia ”peräkammarin pojista”, jotka eivät ole itsenäistyneet lapsuuden perheistään (Valaskivi ja Hoikkala, 2006, 211–212). Hikikomori on kuitenkin modernin yhteiskunnan ilmiö, jossa internet voi toimia eräänlaisena mahdollistajana sekä myös sosiaalisen kanssakäymisen kanavana. Suomessa hikikomoreja tai sosiaalisesti vetäytyneitä ei ole juuri tutkittu (ks. kuitenkin Valaskivi ja Hoikkala, 2006; Vanttaja, 2007; Haasio ja Zechner, 2014).

Sosiaalinen vetäytyminen

Nuorille internet on osa elämäntyyliä tai tila, jossa aikaa vietetään monipuolisesti ja sosiaalisesti (Matikainen, 2011). Viestittely ja yhteisöpalveluiden seuraaminen ovat 16-34-vuotiaille keskeisiä internetin käytön tapoja (Suomen virallinen tilasto 2015). Internetistä löytyy myös hikikomoreille suunnattuja suomenkielisiä keskustelupalstoja, jollaiselta tässä artikkelissa käytetty aineisto on koottu. Siellä keskustelevat rinnastavat itsensä ja tilanteensa japanilaiseen hikikomori¹-ilmiöön, johon liittyy usein kyvyttömyyttä tai haluttomuutta selviytyä tavallisina pidetyistä elämän perusasioista, kuten opiskelusta ja ansiotyöstä (Haasio ja Zechner, 2014; Teo ja Gaw, 2010). Hikikomero-nimisen keskustelupalstan keskusteluihin osallistuvien sosiaalinen vetäytyminen voidaan nähdä vastareaktion nuorille asetettuja sosiaalisia, ammatillisia ja seksuaalisia odotuksia kohtaan. Aineiston keskusteluissa ilmenevän sosiaalisen vetäytymisen voi siten tulkita poikkeavan tavanomaisesta miesten syrjäytymisestä ja seksuaalisesta kokemattomuudesta, joskaan ei siten kuin Japanissa, jossa terveystieteelliset määrittelevät hikikomori-ilmiön myös mielenterveysongelmaksi (Japanese..., 2003).

¹ Hikikomori-ilmiötä lähellä on myös japanilainen määre otaku, eli henkilö jolla on äärimmäinen kiinnostus johonkin aihepiiriin - tyypillisesti mangaan ja animeen. Otakut saattavat myös välttää sosiaalista kanssakäymistä, sekä tavallisia arkielämän toimia kuten opiskelua ja työtä. Internetin kautta he keskustelevat muiden otakujen kanssa ja jakavat mielenkiinnon kohteitaan (Hairston, 2010). Internet, sen keskustelupalstat ja etenkin kuvalaudat ovat keskeisiä hikikomorien ja otakujen kanssakäymiselle ja identiteetin muodostumiselle (ks. Haasio ja Zechner, 2014). Japanista lähtöisin olevien kuvalautojen keskusteluissa keskeistä on kuvatiedostojen käyttö. Useiden ei-japanilaisten kuvalautojen sisältö keskittyy japanilaisen kulttuurin ympärille. Tämän artikkelin aineisto on koottu Ylilauta.org-kuvalaudalta, jossa Hikikomero on alalauta, samoin kuin ”Japanijutut”, jossa keskustellaan erityisesti japanilaisista kulttuurituotteista.

Tässä artikkelissa analysoimme sosiaalisesti vetäytyneiden nuorten verkkokeskustelua seksuaalisuudesta. Vastaamme kysymyksiin, **millaisia seksuaalisuuteen liittyviä tiedontarpeita keskusteluissa on ja miten seksuaalisuuden eri osatekijöistä keskustellaan.** Ensisijaisena tarkastelun kohteena on siis seksuaalisuuden ilmeneminen puheenaiheena tutkittavassa yhteisössä.

Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on elämänlaadun tekijä sisältäen biologisen, psyykkisen, sosiaalisen, eettisen ja kulttuurisen ulottuvuuden (Greenberg ym. 1993). Seksuaalisuuden biologinen ulottuvuus kattaa sukupuolisuuden ja perinnöllisyyden. Sosiokulttuurinen ulottuvuus sisältää lait, uskonnon, kulttuurin, läheiset ihmissuhteet ja eettisyyden seksuaalisuuden määrittäjänä. Psykologiseen puoleen kuuluvat tunteet, kokemukset, opitut asenteet, käyttäytyminen ja minäkuva seksuaalisuuden osana. Eettinen ja kulttuurinen ulottuvuus ovat yhteydessä opittuihin ja kulttuurissa hyväksytyihin normeihin. (Greenberg ym. 2004.)

Seksuaalisuus on ymmärretty tässä artikkelissa Maailman terveysjärjestön (WHO) määritelmän mukaisesti, jonka mukaan se ... on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, seksuaaliset suhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia.

Biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen. (Defining sexual health 2006, 5 suomennos Seksuaalisuus 2015.)

Seksuaalisuus on läsnä kaikissa elämän osa-alueissa ja ihminen on seksuaalinen olento syntymästä kuolemaansa (Bildjuschkin ja Ruuhilahti, 2010, 19–26). Keskeinen tekijä seksuaalisuudessa on sukupuoli, joka voidaan ymmärtää biologisena, anatomisena, sosiaalisena ja psykologisena (Virtanen, 2002). Valtaosa ihmisistä on kromosomien, fyysisten ominaisuuksien ja kokemuksen perusteella joko mies- tai naispuolisia, mutta biologinen ja anatominen sukupuoli eivät ole yksiselitteisiä, vaan on olemassa erilaisia variaatioita (Fausto-Sterling, 2000). Sukupuoli psykologisena ja sosiaalisena ilmiönä on kulttuurisidonnainen, sillä odotukset sukupuolen mukaisesta tavasta käyttäytyä, toimia ja ajatella vaihtelevat kulttuureittain ja myös yksilöiden väliset erot ovat suuria. Ihminen voi kokea olevansa eri sukupuolta kuin miltä hänen sukupuoliominaisuutensa näyttävät, tai kokea epävarmuutta oman sukupuolensa määrittelystä kaksijakoisella mies-nainen- jaottelulla. Sukupuoliroolien mukaiset odotukset käyttäytymisestä voivat tuntua ahdistavilta tai merkityksettömiltä (Holman ja Goldberg, 2006). Sukupuolen jaottelu naisiin ja miehiin on tavanomaista, mutta sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta piilottava.

Kontulan ja Meriläisen (2007) mukaan seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksien perustava osa. Ne sisältävät oikeuden kokea mielihyvää tuottavaa seksuaalisuutta, joka on sinällään olennaista ja arvokasta, mutta

joka on samalla perustava kommunikaation ja rakkauden ilmaisemisen väline ihmisten välillä. Seksuaalioikeudet pitävät sisällään oikeuden vapauteen ja itsenäisyyteen vastuullisessa seksuaalikäyttäytymisessä.

Seksuaalisuus, johon kuuluu sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuoliroolit, seksuaalinen suuntautuminen, erotiikka, mielihyvä, seksuaaliset suhteet ja lisääntyminen (Sexual and Reproductive..., 2015), on luonteeltaan sosiaalista. Näin ollen ihmisillä, joilla on haasteita sosiaalisessa kanssakäymisessä ja jotka ovat sosiaalisesti vetäytyneitä, voi olla vaikeuksia toteuttaa seksuaalisuuttaan. Kutsumme keskustelufoorumilla kirjoittavia henkilöitä sosiaalisesti vetäytyneiksi, sillä heidän kuvaamisessaan elämäntilanteissa ilmenee pyrkimys tai pakko pidättäytyä sosiaalisista suhteista, sosiaalisten suhteiden vähyys ja niiden ylläpitämisen haasteellisuus (ks. Haasio ja Zechner, 2014). Sosiaalinen vetäytyminen aiheuttaa vaikeuksia henkilön seksuaalisuuden toteuttamiseen, ja siten perustarpeiden ja perusoikeuksien tyydyttymättömyyttä.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimusaineisto koostuu 6910 Ylilauta.org-sivuston avoimen Hikikomero-keskustelupalstan eli laudan viestistä. Hikikomero on palvelun omassa kuvauksessa määritelty ”masentuneiden ja sosiaalisesti syrjäytyneiden vertaistukiryhmäksi” (Hikikomero, 2015).² Aineisto koostui 446

² Materiaalin keräysajankohtana tätä ei oltu mainittu. Viestit on julkaistu 20.2.2011-13.9.2013 välisenä aikana, ne on kerätty syyskuussa 2013 ja tallennettu tutkimuskäyttöä varten word-muotoisina dokumentteina. Palstan keskustelut syntyvät siten, että joku aloittaa keskustelun valitsemastaan aiheesta (aloitusviesti, palstan keskusteluissa alkupostaus) ja muut vastaavat ja kommentoivat aihetta.

viestiketjusta, joista otettiin analyysiin ne, joiden alkuperäinen aloitusviesti liittyi seksuaalisuuden teemaan. Näitä viestiketjuja on kaikkiaan 98.³

Hikikomero-keskustelupalsta perustuu anonymiteettiin. Kaikki kirjoittajat lähettävät viestinsä palstalle nimettöminä. Nimimerkkejä ei käytetä ja viestit ovat kaikkien verkon käyttäjien luettavissa. Viestien käyttö ja tulkinta tutkimuksessa ei kuitenkaan ole täysin ongelmattonta tutkimuseettisistä näkökulmasta, vaikka tutkimuksen kohteena olleiden viestien kirjoittajien henkilöllisyys pysyy salaisena ja toiminta Hikikomerossa on anonyymiä. Tutkimuksessa lähtökohtana on pidettävä ihmisten oikeutta päättää itseään koskevien tietojen käsittelystä, sekä oikeutta järjestää yksityiselämänsä ilman perusteetonta ulkopuolisten puuttumista (Kuula, 2006). Turtiainen ja Östman (2006) arvioivat, että kirjoittajien anonymiteetti ei automaattisesti anna tutkijalle oikeutta käyttää verkkokeskusteluja tutkimusaineistona. Helasvuo, Johansson ja Tanskanen (2014, 23) toteavat, että kun keskusteluryhmäviestit ovat julkisesti saatavilla verkossa, eikä niiden lukemiseen vaadita rekisteröitymistä, ei aineiston tutkimuskäytössä ole periaatteellista ongelmaa. Whitemanin (2012, 58) mukaan verkon palvelut, joihin ei tarvitse rekisteröityä, ovat luonteeltaan julkisia ja niitä voidaan tällöin käyttää tutkimusaineistona.

Sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden tavoittaminen tutkimuksiin esimerkiksi haastateltaviksi olisi hyvin vaikeaa. Sen sijaan verkon julkiset keskustelut ovat monille heistä tärkeä kommunikointikanava. Internet ja tietotekniikka mahdollistavat sosiaalisen vetäytymisen sekä samanaikaisen

³ Kullakin viestiketjulla on otsikko, jonka ketjun aloittaja on antanut ja viittaamme ketjuihin aineistokatkelmissa näillä otsikoilla.

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 2(1)

vuorovaikutuksen vertaisten kanssa. Lähtökohtanamme on keskustelijoiden intimitettiin ja anonymiteetin suojaaminen, vaikka heiltä ei ole voitu pyytää sitoumusta tutkimukseen osallistumiseen, kuten rekisteröitymiseen perustuvissa palveluissa.

Internetin anonyymien keskusteluiden käyttäminen aineistona tuottaa tietynlaista epävarmuutta tutkijalle, sillä kirjoittajien taustasta ei saada muuta tietoa kuin mitä he viesteissään antavat. Vain osa kirjoittajista ilmoittaa sukupuolensa. Vaikuttaa siltä, että valtaosa viestien kirjoittajista on iältään 16–30-vuotiaita heteroseksuaalisia miehiä. Naiseksi itsensä määrittelevien kirjoituksia on 129 sivun aineistossa yhteensä yksi sivu (viisi kirjoitusta). Moni kirjoitus voi tuki olla joko naisen tai miehen kirjoittama.

Keskusteluryhmän viestien perusteella osallistujille on tyypillistä kiinnostus tietokonepeleihin ja internetin sisältöihin sekä pyrkimys pidättäytyä sosiaalisista kontakteista. Useissa viesteissä viitattiin koulukiusaamisesta aiheutuneet traumat eräänä sosiaaliseen vetäytymiseen vaikuttaneena tekijänä. Jotkut kirjoittajat kertoivat kärsivänsä mielenterveydellisistä ongelmista, kuten masennuksesta, tai muista ongelmista, kuten Aspergerin oireyhtymästä. Lisäksi keskustelijat tuovat esiin monenlaisia koulunkäyntiin, opiskeluun ja työskentelyyn liittyviä haasteita, joiden taustalla he usein kokevat olevan sosiaalisten tilanteiden vaikeudet. (Ks. Haasio ja Zechner, 2014.)

Verkon lautakulttuurille on tyypillistä sääntelemättömyys (vrt. Uotila, 2013, 18–19). Hikikomero-keskustelupalstalla on kuitenkin kielletty muiden keskustelijoiden pilkkaaminen ”hikkydestä” sekä ”maininta kavereiden,

ZECHNER JA HAASIO – SOSIAALISESTI VETÄYTYNEIDEN VERKKOPUHE

tyttöystävän tai seksielämän omistamisesta” (Ylilauta, säännöt). Lisäksi säännöt kieltävät lainvastaisen toiminnan kaikilla Ylilaudan alueilla. Sen sijaan kielenkäyttö on varsin vapaata ja esimerkiksi voimasanojen käyttö on sallittu. Anonymiteettiä ja sananvapautta korostava lautakulttuuri on luonteeltaan sallivaa ja voidaan ajatella, että käyttäjät ovat tottuneet kirjoitustensa ja liittämiensä kuvien kommentointiin varsin värikkäin sanakääntein.

Tutkimusaineisto on analysoitu laadullisen, teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin, hyödyntäen WHO:n seksuaalisuuden määritelmän tekijöitä: sukupuoli, sukupuoli-identiteetti, sukupuoliroolit, seksuaalinen suuntautuminen, erotiikka, mielihyvä, seksuaaliset suhteet ja lisääntyminen. Tavoitteena on kuvata aineiston sisältöjä ja merkityksenantoa, tuoden esiin ja ymmärtäen ilmi- ja piilosisältöjä seksuaalisuudesta sosiaalisen vetäytymisen kontekstissa (Tuomi ja Sarajärvi, 2002, 17).

Seksuaalisuus avoimen verkkopalstan vertaiskeskustelussa

Hikikomerossa seksuaalisuus on keskeinen puheenaihe ja sitä sivuttiin myös monissa keskustelulangoissa, joiden varsinainen tiedontarve liittyi toiseen aihepiiriin. Esimerkiksi ravintoloita ja alkoholia koskevissa keskustelussa oli viitteitä suhteiden solmimiseen eri sukupuoleen, vaikka varsinainen tiedontarve käsitteli toista teemaa. (Haasio, 2015.) Taulukossa 1 on yhteenveto seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyviä tiedontarpeita sisältävien keskusteluketjujen (kaikkiaan 98) aiheista.

Tiedontarpeen aihe	Lukumäärä	%
Seksi	22	22,4
Seurustelu ja parisuhde	17	17,3
Naiset ja naisihanne	10	10,2
Prostituutio ja seksi ulkomaalaisen kanssa	10	10,2
Neitsyys/ poikuus	8	8,2
Masturbointi ja halujen tyydyttäminen	6	6,1
Perimä ja seksi	5	5,1
Seksuaalinen suuntautuminen	5	5,1
Ilman parisuhdetta	3	3,1
Seksuaalinen miehekkyyys	3	3,1
Seksi ja syrjäytyminen	3	3,1
Peniksen koko	2	2,0
Sperman luovutus	2	2,0
Ehkäisy ja abortti	1	1,0
Raiskaus	1	1,0
Yhteensä	98	99,9

Taulukko 1. Seksiin, seurusteluun ja sukupuoleen liittyvät tiedontarpeet alalajeittain (ks. Haasio, 2015, 146).

Taulukosta 1 käy ilmi, että seksin saamiseen (22,4 %) liittyvät kysymykset askarruttivat useimmiten ja että tiedontarpeet parisuhteeseen ja seurusteluun (17,3 %) toistuivat usein. Seksuaalisuuteen liittyvät tiedontarpeet olivat pääosin vertaistuen ja vertaistiedon hankkimista. Kysymys saattoi olla siitä, miten usein keskustelijat masturboivat (esim. Päivää arvon kanssahikkyt) tai miksi keskustelijat olivat joko vapaaehtoisesti tai pakosta seksuaalisesti kokemattomia (miehiksi itsensä määrittelevät kirjoittivat usein omasta neitsyydestään poikuuden sijaan) tai pidättäytyivät seksistä (esim. Iltalehtiseksuaalisuus 2). Prostituutiota ja seksiä ulkomaalaisten kanssa käsittelevät tiedontarpeet olivat neljänneksi yleisimpiä. Nämä kategoriat ovat osin päällekkäisiä, sillä ulkomaalaisiin liittyvät tiedontarpeet käsitelivät usein virolaisten ja thaimaalaisten prostituoitujen palveluja.

Seksuaalisuuden ulottuvuudet keskusteluissa

Hikikomeron keskusteluissa ei kyseenalaistettu sukupuolta, vaikka sukupuolta voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Geneettisen, anatomisen ja hormonaalisen näkökulman lisäksi sukupuolta voidaan määrittää sosiaalisten, psyykkisten tai juridisten ominaisuuksien ja seikkojen kautta (Vilkkä, 2010, 18). Hikikomeron keskusteluissa pidettiin itsestään selvänä, että on olemassa kaksi sukupuolta: miehet ja naiset. Toinen itsestäänselvyytenä pidetty seikka oli se, että keskustelijat oletettiin aina miehiksi: ”Hikkyt koska olette viimeksi jutelleet kasvotusten ikäisellenne vastakkaisen sukupuolen edustajalle? (eli tytölle⁴)” (Koska

⁴ Tyty tarkoittaa tyttöä tai naista.

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 2(1)

olette viimeksi jutelleet...). Seuraava viesti oli yksi harvoista, joka rikkoi sukupuolen kaksinaista jakoa:

Hetero kai, tähän tulokseen tulin kaverin kanssa. Jotkut japsi-ansat ovat kyllä erittäin.. viehättäviä ja itsekin harrastan crossdressausta välillä kun on tylsää. Mutta en pibuleista⁵ pidä yhtään. En juurikaan naisten alapäävärkeistä myöskään. Rumia tekeleitä nuo härpäkkeet. (Hikky, mikä on seksuaalinen suuntautumisesi?)⁶

Sukupuolta viestissä määritellään fyysisten ominaisuuksien kautta; kirjoittaja ei kertomansa mukaan pidä miesten eikä naisten sukuelimistä. Japsi-ansa viittaa biologiseen (japanilaiseen tässä lainauksessa) mieheen, joka pukeutuu naisten vaatteisiin tai jolla on rinnat. ”Crossdressaus” eli ristiinpukeutuminen on eri sukupuolen asusteisiin pukeutumista, joten lainaus viittaa sukupuolen biologisen ja dikotomisen määrittelyyn ylittämiseen. Sukupuoli on tärkeä tekijä sosiaalisessa kanssakäymisessä. Eri sukupuolet muodostavat omia sosiaalisia ryhmiä, joihin kuulumisen, niiden arvojen, asenteiden ja ominaisuuksien omaksuminen ja hyväksyminen ovat identiteettiin vahvasti vaikuttavia tekijöitä (Geis, 1993). Kirjoituksessa viitataan näiden sukupuoleen sidottujen sosiaalisten ryhmien ylittämiseen. Aineisto-otteessa määritellään myös kirjoittajan sukupuoli-identiteettiä eli sitä, millaiseksi henkilö kokee oman sukupuolensa ja itsensä seksuaalisuuden toteuttajana. Viestistä ei voida päätellä, että kirjoittaja olisi transsukupuolinen henkilö. Transsukupuolisuus ymmärretään ristiriitana biologisen

⁵ Pibuli tarkoittaa penistä.

⁶ Aineistolainaukset ovat lähes aina viestin osia, ei kokonaisia viestejä.

ZECHNER JA HAASIO – SOSIAALISESTI VETÄYTYNEIDEN VERKKOPUHE

syntymäsukupuolen ja oman kokemuksen välillä. Transsukupuolisuudesta puhutaan usein kokemuksena syntymisestä väärään sukupuoleen, jolloin taustalla on yleensä sukupuolen dikotominen ymmärrys ja ajatus sukupuolen muuttumattomuudesta (Tainio, 2013).

Sukupuolen merkitys identiteetille vaihtelee ihmisestä toiseen, eikä kaikista tule samanlaisia, vaikka he kasvaisivat samanlaisessa ympäristössä (Cross ja Markus, 1993, 61). Sukupuoli-identiteetistä Hikikomerossa keskustellaan paljon, enimmäkseen keskustelu kohdentuu siihen, että keskustelijat eivät pääse toteuttamaan omaa seksuaalisuuttaan juuri muuten kuin masturboimalla.

- herää

- lurkkaa⁷

- runkkaa

- syö

- lurkkaa

- runkkaa

- nukkumaan (Kertokaapa päivärytmistänne)

Yllä näkyvä viesti on nähtävillä keskusteluketjussa, jossa kuvataan päivärytmiä ja keskustelijoiden arkea. Usein sukupuoli-identiteetti tulkitaan ikään kuin olemattomaksi, koska kokemukset yhdynnästä näyttäisivät suurelta osalta keskustelijoista puuttuvan. Yhdynnän saavuttamattomuus näyttäytyy etenkin velhoutta käsittelevissä keskusteluissa:

⁷ Lurkkaaminen tarkoittaa internetin keskustelupalstojen seuraamista ilman että osallistuu keskusteluun.

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 2(1)

Kaksi vuotta velhouteen. Asia ei vaivaa, koska annoin periksi jo vuosia sitten. Tilaisuuksia on tullut eteen muutamia, muttei ole jaksanut juuri kiinnostaa. Inhoan ihmisen läheisyyttä enkä siten viitsi haaveillakaan suhteesta saati sitten seksistä. Seksuaalisuus on minulle samanlainen tarve kuin paskalla käynti, animepornolla sen tyydyttäminen onnistuu vallon mainiosti. (Iltalehtiseksuaalisuus ja suhteet)

Velhous tarkoittaa keskusteluissa sitä, että 30 vuotta täytettyään ei ole kokenut yhdyntää. Kuten yllä olevassa katkelmassa, moni keskustelija on mielessään jo tyytynyt siihen ajatukseen, että yhdyntä ei tule olemaan olennainen osa heidän sukupuoli-identiteettiään. Toisaalta osa keskustelijoista tuo esiin sen, että yhdyntä sinällään ei riitä ja että (miesten) seksuaalisuuden yhdyntäkeskeisyys on vain yhteiskunnan asettama normi, jota ei ole pakko hyväksyä.

Niin ja läheisyys toki on äärimmäisen tärkeää hyvinvoinnille, mutta pillunsaannin nostaminen joksikin perusoikeudeksi on naurettavaa. Yleensäkin oma onnellisuus pitäisi pystyä itse löytämään ja rakentamaan sen sijaan että ajattelee masennuksen katoavan heti jos kaunis nainen yks kaks paukahtaa komeroon aukomaan haarojaan. (Ulkona pyörii kauniita nuoria tytyjä...)

Seksuaali-identiteetti saa näin keskusteluissa muitakin ulottuvuuksia kuin yhdyntä, vaikka suuri osa keskustelusta tarkentuu sen ympärille. Komerolla viitataan lainauksessa sosiaalisesti vetäytyneen henkilön kotiin ja sosiaalisesti vetäytyneet kutsuvat itseään yleisesti komeroituneiksi.

ZECHNER JA HAASIO – SOSIAALISESTI VETÄYTYNEIDEN VERKKOPUHE

Komeroitumista tai sosiaalista vetäytymistä voidaan pohtia sukupuoliroolien kautta. Sukupuoliroolit ovat niiden odotusten ja normien summia, joita ympäristö kohdistaa henkilön persoonallisuuteen ja sosiaaliseen käyttäytymiseen hänen sukupuolensa vuoksi (Maccoby, 1990; Huttunen 1990, 9). Ne ovat odotuksia, joita ihmisiin yhteiskunnassa kohdistetaan ja asioita, joita heiltä odotetaan esimerkiksi käyttäytymisen tai ammatin suhteen. Tässä aineistossa keskustellaan naisten ja miesten rooleista pääosin seurustelun ja seksuaalisen kanssakäymisen kontekstissa. Käsitys sukupuolesta ja sukupuolirooleista on dikotominen ja heteronormatiivinen. Heteronormatiivisuudella tarkoitetaan sitä, että heteroseksuaalisuutta pidetään sosiaalisten ja seksuaalisten suhteiden luonnollisena ja ainoana hyväksyttynä mallina (Rossi, 2006, 19).

Keskustelut heijastavat sukupuolirooleja, joiden mukaan naisille miespartnerin löytäminen on helpompaa kuin miehelle naispartnerin löytäminen. Keskustelijat arvioivat, että naisilla on mahdollisuus, jota he myös käyttävät, esittää miehille erilaisia vaateita liittyen ulkonäköön, tulotasoon ja ammattiin. Näin on siitäkkin riippumatta, onko kyse seksuaalisesta kanssakäymisestä, seurustelusta tai parisuhteesta.

Vituttaa miten jotkut 0.5/5 valaat voi deittisivustoilla vaatia täydellistä miestä ja saada sen. Ei tarvii kuin laittaa "joo elikkä panettaa, sun pitää olla tällanen ja tällanen ja tällänen *syötä miljoona kriteeriä lisää*" (Tsekkailin läpällä deittisivustoja)

Kirjoittaja arvioi, että esimerkiksi ylipainoiset (valaat), ei-kauniit (0,5/5 eli puoli pistettä viidestä ulkonäöstä) naiset voivat internetin kautta saada

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 2(1)

seuraa seksuaaliseen kanssakäymiseen ja heillä on mahdollisuus myös esittää vaateita partnerinsa suhteen. Sukupuoliroolit voivat aiheuttaa ahdistusta, jos ihminen ei koe vaatimuksia omakseen tai kokee että muut saavat sukupuoliroolinsa mukana ansaitsemattomia etuja. Toisessa keskusteluketjussa naiseksi tunnustautuva kirjoittaja kiistää edellisen lainauksen väitteen:

Nimim. ruma nainen, ja tietoinen siitä ettei saisi kuin rumilta miehiltä, mieluummin olen kokonaan ilman. U mad? (Ulkona pyörii kauniita nuoria tytyjä...)

Tässä, kuten monissa muissa viesteissä, keskitytään ulkonäköön ja samalla kyseenalaistetaan seksuaalisen aktin ensisijaisuus: mieluummin ilman kuin rumien miesten kanssa. Keskustelijat arvioivat, että miellyttävä ulkonäkö on ensisijainen avu niin parisuhde- kuin seksisuhdemarkkinoilla. Jotkut miehinä esiintyvät keskustelijat tuovat esiin sen, että oma ulkonäkö ei ole sellainen, joka houkuttaa naisia. Ulkonäön lisäksi naisten sukupuoliroolit esitetään vahvasti kansallisuuksien mukaan. Aasialaiset ja venäläiset naiset kuvataan hyvätuloisia länsimaisia miehiä metsästävinä onnenonkijoina.

Yksikään vauras aasialainen nainen ei lähde lännestä mukaan, näin tekevät vain vietnamilaiset, thaimaalaiset jne. köyhyydessä elävät. Sama juttu venäläisnaisissa. (Hauska artikkeli hikkyiden ykkösmaasta)

Suomalaisia naisia monet keskustelijat arvostavat, koska he kykenevät itse huolehtimaan toimeentulostaan, jolloin miehen valinnassa korostuvat muut

ZECHNER JA HAASIO – SOSIAALISESTI VETÄYTYNEIDEN VERKKOPUHE

tekijät kuin varallisuus. Tämä nähdään Hikokomeron keskustelijoiden kannalta myönteisenä seikkana.

Tämä niin vitusti, ne horot ovat muualla, eivät kotimaassa, täällä voi pariutua kuka tahansa vaikka olisi rastatukkainen pilveä polttava hippi tai puukkoa heiluttava petepennanen. (Hauska artikkeli hikkyiden ykkösmaasta)

Keskustelijoiden esittämät sukupuoliroolit keskittyvät naisiin, miesten rooleja pohditaan lähinnä naisten vaateiden kautta:

Naiset eivät vihaa mitään muuta enemmän kuin heitä myötäilevää tossukkaa joka pelkää mitä naiset hänestä ajattelevat. (Jos 30v saavuttaa velhouden, niin...)

Usein keskusteluissa esitetään, miten vaikeaa naisten lähestyminen on, ja että omat pelot estävät naisille puhumisen. Mahdolliselle seurustelukumppanille saatetaan kuitenkin asettaa monia erilaisia kriteerejä. Kuka tahansa ei välttämättä kelpaisi partneriksi, vaikka omat seksuaaliset kokemukset ovat vähäisiä tai niitä ei ole lainkaan.

Partnerin valintaan vaikuttaa seksuaalinen suuntautuminen eli ominaisuus, joka kertoo siitä, kehen ihminen ihastuu, rakastuu, tuntee emotionaalista tai eroottista vetovoimaa (Ilmonen ja Nissinen, 2006, 448). Keskusteluketjussa "Hikky, mikä on seksuaalinen suuntautumisesi" keskustelun aloittaja tiedusteli muiden keskusteluryhmään osallistuvien henkilöiden seksuaalista suuntautumista ja suurin osa vastaajista määritteli

itsensä heteroseksuaaleiksi. Osa ilmoitti olevansa homoseksuaaleja tai biseksuaaleja. Myös aseksuaalisuus korostui joidenkin vastaajien viesteissä. Aseksuaalilla tarkoitetaan henkilöä, jolla ei ole lainkaan seksuaalista halua tai kiinnostusta seksiin (Vilkka, 2010, 54-55; Chasin, 2011).

Olen oikeasti hetero mutta olen vuosien pakottamisella muuttanut itseni aseksuaaliksi juuri niin kuin halusinkin. Enää en tunne juuri mitään vetovoimaa, haluan vain rakkautta mielikuvitushaaremltani. Pidän seksiä ällöttävänä ja todellisen rakkauden poissulkevana aktina. (Hikky, mikä on seksuaalinen suuntautumisesi)

Seksuaalisuuden kieltäminen voi muodostua puolustusmekanismiksi, kun seksuaalisten kontaktien solmiminen koetaan vaikeana. Kuitenkin seksuaalisuus mielletään normaaliin elämään kuuluvaksi. Esimerkiksi vammaistutkijat ovat osoittaneet, miten vammaiset saatetaan määrittellä aseksuaalisiksi, koska seksuaalisuus nähdään jonain, mikä kuuluu vain vammattomien elämään (Kim, 2011, 480–481). Hikikomeron keskusteluissa seksuaalisuuden kieltäminen voi liittyä siihen, että keskustelijat määrittävät seksuaalisuuden lähinnä yhdynnäksi. Yhdyntäkokemusten puute kuvataan jopa elämän ja kuoleman kysymykseksi:

Ajattelin sankaroitua ennen welhoikää. (Miten diilaatte sen asian kanssa...)

Sankaroituminen tarkoittaa keskusteluissa itsemurhaa, jonka perusteena lainauksessa esitetään yhdyntäkokemusten puute. Keskustelujen

yhdyntäkeskeisyys saattaa aiheuttaa sen, että erotiikkaa käsittelevät keskustelut jäävät aineistossa vähäisiksi. Erotiikka on sukupuoliviettiin perustuvaa, henkisesti ja eettisesti painottunutta rakkauselämää. Eroottisuutta voi viestiä toiselle pukeutumalla, hajusteilla, meikkaamalla sekä liikkeillä ja puheilla (Väisälä, 2011, 71). Erotiikka voi tarkoittaa seksuaalista kuvastoa, kuten pornografista materiaalia, mutta myös jännitettä kahden ihmisen välillä (Bogart, 2004). Käsittelemme erotiikkaa yhdessä mielihyvän kanssa. Mielihyvä tarkoittaa niitä asioita ja tekemisiä, jotka miellyttävät ja jotka koetaan myönteisenä osana seksuaalisuutta.

Keskustelijat mainitsevat masturboinnin olevan yleinen seksuaalisuuden toteuttamisen muoto, joskaan sitä ei yleensä liitetä mielihyvän kokemiseen. Keskustelupalstan luonne haastavassa elämäntilanteessa olevien vertaistukipaikkana voi vaikeuttaa elämän positiivisten seikkojen esiin nostamista. Kuten Hikikomeron säännöissä todetaan, eivät keskustelijat saa rehennellä ystävillä, tyttöystävillä tai seksielämällä. Saattaa myös olla, että miesten yhdyntäkeskeisessä kulttuurissa (Hokkanen, 2014) ei masturboinnin myönteisten puolien esiin nostamista pidetä hyväksyttävänä.

Hampurissa kävin testailemassa jotain aasialaishoroja. Täyttä paskaa, huono kokemus - en nauttinut yhtään. Käsitöistäkin saa enempi iloa. (Huurissa käyminen)

Masturboinnin ja prostituoidun asiakkaana olemisen vertauksessa edellinen kokemuksena näyttäisi voittavan. Monissa viesteissä prostituoitujen palveluihin tukeutuminen kuvataan viimeisenä vaihtoehtona

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 2(1)

poikuuden taakasta pääsemiseksi, eikä niinkään eroottisena tai mielihyvää tuottavana kokemuksena. Joissakin viesteissä prostituoitujen palveluihin turvautumisen sijaan ollaan valmiita pidättäytymään yhdynnästä kokonaan. Tämän voi tulkita siten, että tavoitteena on pelkän yhdynnän sijaan seksuaalinen tai jopa romanttinen suhde.

Seksuaaliset suhteet ovat suhteita, joissa henkilö toteuttaa seksuaalisuuttaan usein seurustelukumppaninsa tai puolisonsa kanssa. Kanssakäymistä prostituoitujen kanssa ei keskusteluissa sisällytetty seksuaalisiin suhteisiin, niitä voi olla vaikea määritellä varsinaisiksi suhteiksi, vaan kyse on irrallisista tapahtumista, kaupankäynnistä. Vaikka keskustelijat haaveilevat yhdynnästä, toivoo moni keskustelija myös parisuhdetta. Toisaalta keskustelijoiden joukossa on myös niitä, joiden näkökulmasta parisuhde on yhteiskunnan asettama odotus, jota ei ole tarpeen täyttää. Läheisyyden tarpeen moni kuitenkin tuo esiin, vaikka ei haluaisi parisuhdetta tai perustaa perhettä.

Itse en kykene samaistumaan muiden henkilöiden (fiktiivisten tai todellisten) tunteisiin lähellekään niin hyvin, että osaisin ikinä kuvitella pääseväni itse kokemaan intiimejä tunteita jotakin muuta ihmistä kohtaan. Tämähän on todennäköisesti syy tai seuraus siitä että olen sosiaalisesti kyvytön eli hikky. (Miten diilaatte sen asian kanssa...)

Keskustelun aloitusviestin kirjoittaja kysyy: ”miten diilaatte sen asian kanssa ettette tule koskaan kokemaan rakkautta”. Tunteet ja etenkin rakkaus katsotaan siten seksuaalisuuteen kuuluviksi. Yllä lainattuun vastausviestiin sisältyy sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden kannalta

ZECHNER JA HAASIO – SOSIAALISESTI VETÄYTYNEIDEN VERKKOPUHE

keskeinen haaste seksuaalisuuden toteuttamisessa. Seksuaalisuus on, tai ainakin sen toivotaan olevan, sosiaalista kanssakäymistä. Juuri tässä asiassa sosiaalisesti vetäytyneillä henkilöillä on vaikeuksia. Sosiaalisten suhteiden syntymisen ja ylläpitämisen haasteita kuvaa keskustelun lanka, jonka aloitusviesti on seuraava:

Hikkyt koska olette viimeksi jutelleet kasvotusten ikäisellenne vastakkaisen sukupuolen edustajalle? (eli tytylle) (Koska olette viimeksi jutelleet...)

Yksi vastaus, joka ei ole kovinkaan tavaton:

Ikäiselleni... Ja jutellut kasvotusten... No en kyllä muista noilla parametreillä mitään. (Koska olette viimeksi jutelleet...)

Tämän keskustelulangan vastauksissa monet toivat esiin tilanteita, joissa sosiaalinen kanssakäyminen on väistämätöntä, kuten kaupan kassalla käyminen, työ tai koulu. Useat myös mainitsivat, että sosiaalisen kanssakäymisen vuoksi koulunkäynti, opiskelu tai työssäkäynti on haasteellista:

Tänä kesänä en edes viitsinyt hakea töihin koska ihmisten kanssa puhuminen kuumottaa liikaa. (Koska olette viimeksi jutelleet...)

Kuumottamisella tarkoitetaan epä mukavaa oloa, hermostuneisuutta ja usein myös kyvyttömyyttä toimia kyseisessä tilanteessa. Hikikomeron keskusteluissa kuumottaminen yhdistetään käytännössä aina sosiaalisiin tilanteisiin.

Sen pohtiminen, haluaako lasta vai ei, ilmaisee kulttuurista ja ajallista etäisyyttä siihen luonnollisuuteen, jolla lisääntyminen aiemmin tapahtui sukupolvesta toiseen (Ziehe, 1991, 98–99). Yksikään keskustelijoista ei ilmoita haluavansa lapsia. Lapsiin liittyvä työ ja vaiva nähdään vielä suurempana kuin parisuhteen vaatima ja aiheuttama uurastus. Myös kirjoittajien nuoren iän tai seksuaalisten ja parisuhdekokemusten vähäisyyden vuoksi lasten saamisesta haaveileminen voi tuntua etäiseltä.

Omien geenien eteenpäin saattaminen sen sijaan on joillekin keskustelijoista tärkeää. ”Ovatko hikyt miettineet sperman luovutusta geenien jatkamiseksi?” (Ovatko hikyt miettineet sperman...), kysyy eräs aloitusviestin kirjoittaja. Viestiä seuraavassa keskustelussa omien geenien jatkuvuus tuntuu houkuttelevalta. Esteeksi mainitaan se, että spermanluovuttajien on käytävä läpi testejä, joilla pyritään sulkemaan pois esimerkiksi perinnölliset sairaudet. Toisaalta kysytään, miksi lisätä kurjuutta maailmassa huolehtimalla omien heikoiksi koettujen geenien jatkuvuudesta. Tässäkin keskustelussa tuodaan esiin ne hyvin erilaiset odotukset, joiden arvellaan kohdentuvan naisiin: ”Naiselta ei odoteta juuri mitään, mutta miehellä on oltava sekä hyvät geenit että sosiaalista statusta.” (Jos 30v saavuttaa velhouden, niin...) Keskustelu käsitteli sitä, miten suuri osa naisista verrattuna miehiin pääsee lisääntymään. Huomiotta jätetään se, että naiset saattavat tulla raskaaksi myös haluamattaan. Sen sijaan lasten huolehtimisesta ja kasvattamisesta syntyvä työ ja vaiva tuodaan esiin.

Vertaistukea sosiaalisesti vetäytyneille

Analysoimamme aineisto on kerätty Ylilaudan Hikikomero-keskustelupalstalta, jonka anonymiteetti mahdollistaa sen, että kirjoittajat voivat periaatteessa kirjoittaa sinne lähes mitä tahansa. Keskustelun sävy on kuitenkin uskottava. Tätä tukevat esimerkiksi yksityiskohtaiset kuvaukset ja tilitykset omista kokemuksista, niiden puutteista ja tuntemuksista.

Seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvä keskustelu on enimmäkseen heteronormatiivista ja dikotomiseen sukupuolikäsitykseen perustuvaa, mutta eräissä keskustelulangoissa tulee esiin myös muita seksuaalisia suuntauksia, sukupuolia ja seksuaalisuuden ilmentymiä käsitteleviä keskustelunavauksia. Yhdyntäkeskeisyys ja tarve heteroseksuaalisiin kokemuksiin dominoivat keskustelua. Tämä selittyy osin sillä, että isolla osalla keskustelijoista ei näyttäisi olevan lainkaan kokemuksia yhdynnästä, vaan seksuaalisuus on kanavoitunut ensisijaisesti masturbointiin. Toisaalta keskusteluissa ilmeni jopa naisvihamielisiä kommentteja, jotka voivat ainakin osin johtua mieskeskustelijoiden seksuaalisten kokemusten puutteen aiheuttamasta katkeruudesta ja turhautumisesta. Seksuaalisuudesta keskustellaan myös suhteessa yhteiskunnassa vallitseviin normeihin ja yksilöihin asetettuihin odotuksiin, joten keskustelu heijastaa jossain määrin japanilaisesta hikikomori-ilmiöstä tehtyjä tulkintoja vallitsevien arvojen haastamisesta.

Keskustelun kieli on paikoitellen alatyylisiä, jopa karkeaa ja osa kommentteista on hyökkäviä ja halventavia. Keskusteluissa viljellään myös ironiaa: kun joku aloittaa langan kysymällä, miten saa tyttöjä, niin

vastaus on: ”tee lanka hikkyyn jonka käyttäjät osaavat varmasti auttaa” (Miten saa tyty yden⁸). Keskustelun tavoite on myös viihdyttää lukijoita. Rivouksilla voidaan osoittaa omaa nokkeluutta sekä kilpailla älyssä ja verbaalisessa lahjakkuudessa, vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta, tuoda julki kulttuurissa vallitsevia arvostuksia sekä vahvistaa erottautumisen kautta ryhmäidentiteettiä. (Ks. Mikola, 2003, 46.) Virtuaalisen vertaisryhmän yhteisöllisyyttä luodaan jakamalla samankaltaisia kokemuksia ja keskustelupalstalle ominaisella kielenkäytöllä (Malin, 2001, 120).

Sanailun lisäksi asiatieto seksuaalisuuden ja omien seksuaalisten kokemusten peilaajana kiinnostaa keskustelijoita. Aiemmin on havaittu, että kouluikäiset pojat kokevat koulun seksuaalikasvatuksen koskevan enemmän tyttöjä kuin itseään, ja pojat saavat seksuaalitietoutta eniten median välityksellä (Kontula ja Meriläinen, 2007, 136–137). Hikikomero toimii eräänlaisena seksuaalikasvatuksen kanavana ja se ilmenee esimerkiksi linkityksinä aihetta käsitteleviin artikkeleihin. Keskustelijat ovat tietoisia hikikomori-ilmiön japanilaisesta alkuperästä ja peilaavat toisinaan omia ja muiden keskustelijoiden kokemuksia Japania käsitteleviin tutkimuksiin ja artikkeleihin.

Hikikomero on vertaistuen kanava sosiaalisesti vetäytyneille henkilöille, sillä keskusteluissa näkyy moninaisia seksuaalisuutta ja muita elämän keskeisiä seikkoja käsitteleviä tiedontarpeita (ks. Haasio, 2015; Haasio ja Zechner, 2014). Hikikomero on yksi kaverisosaalisuuden paikka, jossa on

⁸ Tyty-yde tarkoittaa tyttöystävää.

mahdollista vitsailla, koetella voimiaan ja vertailla (ks. Hoikkala, 1996, 365). Keskustelun voi rinnastaa lähinnä miesten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin. Näitä leimaavat toiminnalliset verbaaliset ryhmät, joissa miehet yhdessä toimivat jonkin tietyn asian parissa (Mikola, 2003). Hikikomerossa keskustelu palautuu usein sosiaalisen kanssakäymisen ja sosiaalisten suhteiden vaikeuksiin. Haasteet sosiaalisissa suhteissa tuottavat puhetta, joka ilmentää keskustelijoiden vaikeuksia varsinkin luoda seksuaalisia suhteita ja toteuttaa seksuaalisuuttaan tyydyttävällä tavalla.

Lähteet

- Bildjuschkin, K. ja Ruuhilahti, S. (2010) Seksuaalisuus –ihmiskäsitys ja arvot. Teoksessa Bildjuschkin, K. ja Ruuhilahti, S. (toim.) *Selkee!* (s. 25–27). Turku: Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja, 6/2010.
- Bogart, A. (2004) *Ohjaaja valmistautuu*. Jyväskylä: Like.
- Chasin, C. D. (2011) Theoretical issues in the study of asexuality. *Archives of sexual behavior*, 40(4), 713-723.
- Cross, S. ja Markus, H. R. (1993) Gender in thought belief and action: A cognitive approach. Teoksessa Beall, A. ja Sternberg, R. (toim.) *Psychology of gender* (s. 55–98). New York: Guildorf.
- Defining sexual health. (2006) Report of a technical consultation on sexual health 28–31 January 2002. Geneva: WHO. http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf
- Fausto-Sterling, A. (2000) *Sexing the body. Gender politics and the construction of sexuality*. New York: Basic Books.
- Geiss, F. (1993) Self-fulfilling prophecies: A social psychological view of gender. Teoksessa Beall, A. & Sternberg, R. (toim.) *Psychology of gender* (9–54). New York: Guildorf.

Greenberg J., Bruess C. ja Haffner D. (2004) *Exploring the dimensions of human sexuality*. Boston: Jones and Barlett Publishers.

Greenberg, J., Bruess C. ja Mullen, K. (1993) *Sexuality. Insights and issues*. Dubuque: WCB/McGraw-Hill.

Haasio, A. (2015) Toiseus, tiedontarpeet ja tiedon jakaminen tietoverkon ”pienessä maailmassa”: tutkimus sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden informaatiokäyttäytymisestä. Acta Universitatis Tamperensis 2082. Tampere: Tampere University Press.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97938/978951-44-9878-7.pdf?sequence=1>.

Haasio, A. ja Zechner, M. (2014) Identiteettipuhetta Hikikomero-keskustelufoorumilla. Teoksessa Gissler, M., Kekkonen, M., Känkänen, P., Muranen, P. ja Wrede-Jäntti, M. (toim.) *Nuoruus toisin sanoen – Nuorten elinolot vuosikirja 2014* (s. 51–62). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Hairston, M. (2010) A Cocoon with a view: Hikikomori, otaku, and welcome to the NHK- *Mechademia* 5, 311–323.

Heinze, U. ja Thomas, P. (2014) Self and salvation: visions of hikikomori in Japanese manga. *Contemporary Japan - Journal of the German Institute for Japanese Studies* 26 (1), 151–169.

Helasvuo, M-L., Johansson, M. ja Tanskanen, S-K. (2014) Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. Teoksessa Helasvuo, M-L., Johansson, M. ja Tanskanen, S-K. (toim.). *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* (s. 9–28). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hikikomero (2015) Internetin keskustelupalsta <http://ylilauta.org/hikky/>.

Hoikkala, T. (1996) Lopuksi. Välähdys nuoresta miehestä Suomessa. Teoksessa Hoikkala T. (toim.) *Miehenkuvia, välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa* (s. 362–368). Helsinki: Gaudeamus.

Hokkanen, L. (2014) Sairaana hauskaa! Nuorten kasvatuksellinen kapina folkloressa. *Kasvatus & aika* 3/2014.

Holman, C. W. ja Goldberg, J. (2006) Ethical, legal and psychosocial issues in care of transgender adolescents. Teoksessa Catherine White Holman, C. W. ja Goldberg, J. (toim.) *Caring for transgender adolescents in BC: Suggested guidelines*. Vancouver: Vancouver Coastal Health, Transcend Transgender Support & Education Society and the Canadian Rainbow Health Coalition.

Huttunen, J. (1990) *Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle*. Jyväskylä studies in education. Psychology and Social Research 77. Jyväskylän yliopisto.

Ilmonen, T. ja Nissinen, J. (2006) Sanasto. Teoksessa Apter, D. Väisälä, L. Kaimola, K. (toim.) *Seksuaalisuus* (s. 432–457). Duodecim: Jyväskylä.

Japanese Ministry of Health, Labor and Welfare (2003) Jūdai, Nijūdai-woChūshin-to Shita ‘Hikikomori’-o Meguru Chiiki Seishin Hoken Katsudō-no Gaidorain. Seishin Hoken Fukushi Sentā, Hokenjo, Shichōson-de Donoyōni Taiō Suru-ka, Enjo Suru-ka.
<http://www.mhlw.go.jp/houdou/2003/04/dl/h0404-2a3.pdf>. Käännös Dorota Krysinska.

Kim, E. (2011) Asexuality in disability narratives. *Sexualities* 14(4) 479–493.

Kontula, O. ja Meriläinen, H. (2007) *Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa*. Katsauksia E26/2007, Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.

Krysinska, D. (2007) *Hikikomori (social withdrawal) in Japan: Discourses of media and scholars; Multicausal explanations of the phenomenon*. University of Pittsburgh. http://d-scholarship.pitt.edu/9520/1/Krysinska_Dorota_October_2006.pdf.

Kuula, A. (2006) *Tutkimuseetiikka –aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino: Tampere.

Maccoby, E. E. (1990) The role of gender identity and gender constancy in sex-differentiated development. *New Directions for Child Development* 47, 5–20.

Malin, M. (2001) Luomulapsi, pakkashemmot ja Täti Punainen - lapsettomuutta kokeneiden naisten vertaisryhmä Internetissä. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 38(2), 120–138.

Matikainen, J. (toim.) (2011) *Muuttuvat mediat – haasteelliset sukupolvet*. Infor: Helsinki.

Mikola, E. (2003) "Paras suomalainen lehti elossa oleville" Maskuliinisuuden rakentuminen lautailulehti Flashbackissa. Teoksessa Jokinen, A. (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa* (s. 32–62). Tampere: Tampere University Press.

Ohashi, N. (2008) *Exploring the psychic roots of Hikikomori in Japan*. Ann Arbor, MI: Pro Quest LLC.

Rossi, L-M. (2006) Heteronormatiivisuus. Käsitteen elämää ja kummastelua. *Kulttuurintutkimus* 23(3) 19–28.

Rubin, K.H. ja Burgess, K. (2000) Social withdrawal. Teoksessa Vasey, W. M: ja Dadds, M. R. (toim.) *The developmental psychopathology of anxiety* (s. 407–434). Oxford, UK: Oxford University Press.

Seksuaalisuus. (2015) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.thl.fi/fi/web/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalinen-hyvinvointi/seksuaalisuus>

Suomen virallinen tilasto (2015) *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö*. Helsinki: Tilastokeskus. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/sutivi/>

Tainio, L. (2013) Dikotomisesta transsukupuolisuudesta queeriin transgenderiin? Paradigmamuutoksen mahdollisuus lääketieteen tavassa käsitteellistää trans*kokemusta. *SQS* 7(1–2), 18–29.

Teo, A. R. ja Gaw, A. G. (2010) Hikikomori, a Japanese culture-bound syndrome of social withdrawal?: a proposal for DSM-5. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 198(6), 444–449.

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turtiainen, R. ja Östman, S. (2009) Tavistaidetta ja verkkoviihdettä: Omaehtoisten verkkosisältöjen tutkimusetiikkaa. Teoksessa Grah, M. ja Häyrynen, M. (toim.) *Kulttuurituotanto: Kehykset, käytännöt ja prosessit* (s. 336–358). Helsinki: SKS. Tietolipas 230.

Uotila, O. A. (2013) *Anonyymit anarkistit. Suomalainen anonyymi verkkokulttuuri Yliiäntasivustolla*. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39867/ProGradu_OttoUotila.pdf.

Valaskivi, K. ja Hoikkala, T. (2006) Vauraat vanhemmat ja kuluttajalapset: Sukupolvien muuttuvat suhteet Suomessa ja Japanissa. Teoksessa Valaskivi, K. (toim.) *Vaurauden lapset: Näkökulmia japanilaiseen ja suomalaiseen nykykulttuuriin* (s. 211–232). Tampere: Vastapaino.

Vanttaja, M. (2007) Huoneeseensa sulkeutuneet. *Nuorisotutkimus* 25(1), 68–71.

Vilka, H. (2010) *Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Virtanen, J. (2002) *Kliininen seksologia*. Vantaa: WSOY.

Väisälä L. (2011) Seksuaalista mielihyvää ilman yhdyntää. Teoksessa Leinonen, A. ja Syrjänen J. (toim.) *Kosketuksen kaipuu – kypsän iän seksuaalisuus* (s. 70–77). Helsinki: Väestöliitto, 71.

Whiteman, N. (2012) *Undoing ethics: Rethinking practice in online research*. New York: Springer.

Ziehe, T. (1991) *Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus*. Tampere: Vastapaino.